

KÖZGAZDASÁG ÉS PÉNZÜGY

V. évfolyam

8. szám

1929. október

Szerkesztik:

Dr. GLÜCKSTHAL ANDOR Dr. LÉNÁRT VILMOS

A korlátolt felelősségű társaság vezérgondolata.*

Irta: *Dr. Glücksthal Andor.*

Az 1925. IX. törvénycikk (1925—26. évi költségvetési törvény) 12. §-ában utasítást adott a magyar igazságügyi és kereskedelemügyi minisztereknek arra, hogy a korlátolt felelősségű társaságokról mihamarabb terjesszenek javaslatot a törvényhozás elé. Zsitvay Tibor igazságügyminiszter ur tárcájának ezidei költségvetési tárgyalásánál mondott nagyvonalu expozéja keretében bejelentette, hogy az utasítás megvalósítása küszöbön áll.

Ideje. Hachenburg írja a német GmbH törvényhez írott kommentárjában (72 old.): „heute, unter dem durch den politischen und wirtschaftlichen Zusammenbruch eingetretenen Notstande erscheint die GmbH unentbehrlich“.

A törvényalkotás és jogi studium szempontjából tehát a korlátolt felelősségű társaság kérdése kétséget kizáróan aktuális. A vonatkozó kodifikációs munkálatok meglehetősen előre haladtak. Immár körülbelül eszten-deje annak, hogy az utolsó, legpontosabban kimunkált törvénytervezet a nyilvánosság elé került, új alakzata-ként a Kuncz Ödön professzor mindenre kiterjeszkedő, nagy stílusban felépített társasági jogi elaborátuma megfelelő fejezetének. Bár a törvénytervezet az ország vezető érdekképviselői részéről beható vizsgálat és tudós kritika tárgyát képezte, mégis állítom, hogy mindez nem elég akkor, mikor egy ily nagyfontosságú intézmény kerül be civiljogi alkotmányunk sáncába és mikor ez intézmény meghonosítása társasági jogunk ujjaalakulá-sának első lépését jelenti. A törvénytervezet alapos és megfelelő kritikájára és ha kell, átformálására elsősor-ban a magyar ügyvédség hivatott.

* Szerzőnek a szegedi országos ügyvédgyűlésen, 1929. június 29-én tartott előadása.

A kodifikáció előcsatározásaiban a harc vonal egyik oldalán a jogászai társadalom elittje, a birói és tanári kar áll, felszerelten a tudomány fegyvereivel, de sokszor a gazdasági követelmények kellő ismerete nélkül. A front másik szárnyán állanak a társadalom gazdasági funkcióinak vezető képviselői, felszerelten a gyakorlati élet ezernyi tapasztalatával, de többé-kevésbé járatlanul a tudomány éles argumentumaival való harc tekintetében. A két szélső csoport között a harmóniát az ügyvéd hivatott helyreállítani; az ügyvédben egyesül ugyanis egyrészt a működése területének, a gyakorlati életnek beható ismerete és másrészt a mindennapi tárgyalások tüzeiben megedzett jogi iskolázottság.

Ez egyesülésnek szerepe érvényesül a jogbirodalom minden részterületén, de elsősorban jelentős a forgalmi jog vonatkozásában. Mert a házassági erkölcs lehet emberi méretek szerint örökérvényű, az örökösödés alap-gondolatai sem változnak évszázadokon át, a dologi jog intézményei: szolgálat, birtok, zálog szinte ugy ének ma is, mint ahogyan azokat a csodás intuíciojú római jog kitermelte, — de a forgalmi jog szinte emberöltőnként változik és kell is, hogy változzék. A diligence légrégebb más forgalmi jogot követelt, mint a repülőgépé, a Thurn-Taxisok postájáé mást, mint a radiogrammé és a nagy, szinte leküzdhetetlen messzeségek világa mást, mint a mai hatalmas nagy szomszédságé. Ennek a mozgó, alakuló, folytonos változásnak kitett forgalmi jognak része a korlátolt felelősségű társaság intézménye. Parányi része, de mégis az egész forgalmi életen végighatoló átmetzete. Hogy mennyire az, azt legjobban igazolja Németország példája. Csupán 37 esztendeje annak, hogy a berlini kereskedelmi kamara vezetősége által kimunkált alapelvek szerint világra jött a társulási lehetőségeknek ez új formája és ma már körülbelül 100.000 GmbH működik a német birodalomban, vagyis a modern statisztika kedvelt fejkvóta-számítása szerint minden 700 német polgárra jut egy korlátolt felelősségű társaság. Vannak közöttük olyanok, amelyek hitelezőnek adósával való társulását mutatják, olyanok, amelyek örökösök egyesülései az örökölt vállalat tovább vezetésére, ismét mások találmányok hasznosítására létesülnek és egyesítik a tőkést a feltalálóval. Vannak közöttük törpe társaságok apró üzletecskék vitelére és vannak átfogó szervezetek a nagy termelőkartellek összekapcsolására. Bizvást állíthatjuk, hogy a korlátolt felelősségű társaság felületén tükröződik az egész német gazdasági életműködés.

37 évi fejlődés emez eredményéből levonhatjuk következményképpen azt az alapvető tantételt, mely ez in-

tézmény behozatalánál irányadó kell hogy legyen. Az intézmény megvalósításának mikéntjét elsősorban nem a jogdogmatika normái határozzák meg, hanem az intézmény gazdasági rendeltetése. Vannak más szempontok is. Lehet jelentős kisebbségi avagy különjogok éles hangsúlyozása, lehet fontos a társasági ügyködés folytonos és hathatós ellenőrzésének biztosítása, lehet lényeges a társasági ügyvezetők jogállásának körülbástyázott kiépítése, — de mindezeket a szempontokat átütő erőben messze tulszárnyalja az a gondolat, hogy a korlátolt felelősségű társaság megfeleljen annak a gazdasági célnak, melynek szolgálatára a jogalkotás életre hívja.

Jelen okfejtéseim célja nem az, hogy a Kft intézményét a maga részleteiben bemutassam, sem az, hogy a Kft tervezet egyes előírásait rendszeres kritika tárgyává tegyem, — csupán kiragadni kívánok egy — szerintem — kardinális szempontot: a Kft gazdasági rendeltetésének nézőpontját.

Előtérbe nyomuló első kérdésünk tehát az, hogy mi-ben áll a Kft gazdasági rendeltetése.

A társasági jognak mai felépítése szerint annak két szélső alakzata áll fenn: az egyik a közkereseti társaság, a tiszta személyi egyesülés, a másik a részvénytársaság, a tiszta tőkeegyesülés. E két szélső alakzat között igen nagy a távolság, pedig a gazdasági jog nem kedveli a megálló nélküli távokat, sőt ellenkezőleg szívesen helyettesíti az éles elválasztó vonalakat az árnyalatok lehetőségével. A Kft hivatása abban áll, hogy a közkereseti társaság és részvénytársaság közötti távolságot megfeleltesse és a kettő között ezzel új állomást létesítsen.

Nézzük a gazdasági hivatást közelebbről. A közkereseti társaság személyi egyesülés. Épül a tagoknak személyi bizalmán, rokoni, baráti vagy üzleti közvetlen szövetségén. Szabványos alapeleme emellett a tagoknak tényleges, a közös kereset érdekében kifejtett munkássága. A különböző jogrendszerekben egyaránt mint szabad, a társasági tag egyéni elgondolása és akarata szerint felépülő szervezet jelentkezik, amelyet csak itt ott köt meg a vonatkozó kereskedelmi törvények kogens parancsa és valójában csak egyetlen egy elmozdithatatlan korlát szorít meg: a tagok anyagi felelősségének korlátlanlansága.

A részvénytársaság ezzel szemben tőkeegyesülés; alapelgondolása szerint nem egyéb, mint az egymást nem ismerő, egymástól társadalmilag és üzletileg különálló tagok tőkeszolgáltatásainak mozaikja, melyet sokban parancsoló szabályok forrasztanak egybe. A tagok munkája quantité négligeable, nem tényező; a tagok

érdekeltsége automaticæ korlátozódik tőkebetéteikre, egyéb vagyonuk elkülönül és a társaságnak ahhoz semmi néven nevezendő köze nincs. Alapeleme emellett az alakulásnak és ügymenetnek teljes nyilvánossága, erős rendelkezésekkel megvalósított ellenőrzése.

Vannak a gazdasági társadalomban termelésre hivatott tőkék és munkára hivatott kezek, amelyek egyik szélső alakzat keretében sem találják meg érvényesülésüknek lehetőségét. Ezek a munkára hivatott kezek tétlenné válnak avagy nem teljes intenzitással dolgoznak; ezek a termelésre hivatott tőkék meddők maradnak, tékozló fogyasztásban porlódnak el, avagy elvándorolnak az ország határain túlra.

A két szélső forma közötti közbenső alaknak úgy kell megvalósulnia, hogy e visszás jelenségek helyet adjanak a legerélyesebb termelő akaratnak és egy oly folyamatnak, amelyben a tőkék 100%-os kihasználással kapcsolódnak bele a gazdasági körforgásba, sőt mindég új és új tőkék vándorolnak be vagy lépnek elő rejtékükből. Tudom, hogy mindennek elsősorban előfeltétele az, hogy legyen egy a munkának, mint tőkének jó és biztos gazdasági elhelyezhetősége, előzménye az, hogy tisztított, rosszul alkalmazott adóztatás ne fojtsa el a vállalkozási és munkakedvet csirájában, de előfeltétele a jogi forma is, az is, hogy a jogi szabályok legyenek célmegfelelőek, legyenek előmozdítók és vonzók és ne elhárítók és riasztók.

Itt van tehát a második főkérdés: a megvalósítás mikéntjének kérdése. A korlátolt felelősségű társaságról szóló törvénytervezet, úgy amint az előttünk fekszik, sokszórosan átgondolt, gondosan kicsiszolt egységes egész. Hogy mennyire pontos és precíz, azt egy próba mutatja: a német alaptörvénnyel való összehasonlítás. Egész sora van azoknak a pontoknak, amelyeken a magyar törvény precízebb a németnél és nagy törvényalkotó tudással olvasztja bele a német joggyakorlat, az egyéb külföldi, különösen a francia és az osztrák törvényalkotások és az egyéni jogépítő gondolat tanulságait a törvénynek egybeforrott egységébe. Ez állításom megpéldázására csupán néhány szabálycsoportra kívánok utalni.

A Kft alakulási feltételei az ügyvezetők által aláírott bejelentéssel a cégbiróság elé terjesztendők felülbírálat és bejegyzés céljára. A bejegyzésig a Kft nem is létezik, személyiséggel nem bír, jogok, kötelességek alanya nem lehet. A magyar tervezet, kiindulva abból, hogy a Kft jogviszonyairól való pontos tájékozódhatás ugyanaz a Kft-nak, mint a közhitelnek érdeke, — az ügy-

vezetői bejelentés és cégbirósági bejegyzés tartalmával szemben sokkal erősebb posztulátumokat állít fel, mint a német törvény. Ennek eredménye azután az, hogy a cégkönyvben szereplő bejegyzés kiegészítve az irattárban elfekvő bejelentéssel és annak mellékleteivel a Kft-ről hűséges és teljes képet nyújt.

A Kft üzletmenetét a magyar törvénytervezet szerint a tagok összessége, az u. n. taggyűlés irányítja, amelynek feladatait, szervezetét, ügyrendjét a tervezet ugyancsak kimerítően, a részletekre is kiterjedőleg szabályozza. A német törvényben a taggyűlésnek, mint külön, sőt legfőbb orgánumnak részletes elgondolása és kidolgozása szinte teljességgel hiányzik.

A magyar törvénytervezet pontosan kitűzi a társasági mérleg felállításának, a nyereség felosztásának és a tartalékok félretételének menetirányát. Előírja, hogy az egyes vagyonelemeket miként kell értékelni, a nyereségből mi és mennyi képezheti felosztás, mi és mennyi rezerválás tárgyát. Sőt odáig megy a tervezet, hogy miniszteri akarattól függőleg külön kötelező mintamérleg behozatalát is lehetővé teszi. A német törvény ezekbe a momentumokba csak igen szórványosan és szerényen szól bele.

Egészen különálló, kiterjedt fejezet szabályozza a magyar tervezetben az átalakulások, összeolvadások, fuziók jogrendjét; a mai racionalizálási korban mindez igen fontos kérdés. A német törvény itt is csak egyes részleteket ragad ki és tesz rendezés tárgyává.

Mindmégannyi pont ez, melyen a tervezet tökélethebbet produkál, mint a német ősminta. És végül jellemzésül még két nuance, a megfigyelő jogász számára érdekes csemege. Az egyik: a magyar tervezet részletesen szabályozza az üzletrész kényszerű végrehajtási eladásának esetét, mely a német törvényben rendezés tárgyát nem képezi. A mai hitelválságban ez bizony könnyen adódó probléma. A másik: az üzletrésztőke felemelésénél az új üzletrészek tulajdonosaként új társtag csak akkor kerülhet a társaságba, ha ez az új tagot kifejezetten elfogadja. Apróság, amely azonban a Kft-nak személyegyesülési jellegét plasztikusan kidomborítja.

E messzemenő precizitás mellett a magyar tervezet hiven követi azt az irányító szempontot is, hogy a Kft-ben egyesüljenek — a helyes és e keretben nem taglalandó vegyarányban — a tőkeegyesülés jellemvonásai a személyegyesülés alapvető kritériumaival. A Kft az eredeti elgondolás szerint sok vonatkozásban tőketársulás. Hogy a magyar tervezet ez eredeti elgondolásból sokat őrzött meg, azt bizonyítja az, hogy fix, előre meg-

határozott, bejelentett, bejegyzett és befizetett üzletrésztökét ir elő, hogy a társtagai minőség alapkelléke kisebb-nagyobb, de a társasági szerződés által pontosan meghatározott üzletrészek birtoka, hogy a tagok anyagi felelőssége korlátolt és nem terjed ki a társaságon kívüli egyéb vagyonukra stb.

De a Kft egyuttal — és magyar jogon elsősorban — személyi jellegű egyesülés. Bizonyítja ezt az előírásoknak egész hosszú sorozata. A tagsági jogokról értékpapírt, az üzletrészekről részvényt, élvezetjegyet, osztalék-szelvényt kiállítani tilos. A tagoknak létszáma legfeljebb ötvenig terjedhet. Az üzletrészek átruházásához társasági hozzájárulás kívántatik meg, amely mellett a társaságnak még elővételi joga is van stb.

A Kft-ről szóló tervezet tehát törvénytechnikailag mintaszerű alkotás. De bár precizitás és az alapelemeknek korrekt vegyítése biztosítja az alkotásnak kitünő jogi minősítését, egymagukban még nem bizonyítják a kodifikációnak helyes és szerencsés voltát.

Teherbíró és erős befogadóképességű állomást létesíteni a részvénytársaság és közkereseti társaság közötti hosszú távon, — ez a cáfolhatatlan cél; állomást, mely tőkét vonzani, a munkát termelésre serkenteni képes. Minden szabály rossz, mely a tervezésben visszavet, mely béklyóba köt és minden szabály jó, amely buzdít és az alkotó fantáziának tápot és teret ad.

Igaz: felmerülhet az aggály, hogy a túlságos könnyedség könnyelműsége, a túlságos enyhesség hézagosságra vezet. Felmerülhet az aggály, hogy a sok alapításnak, vállalkozásnak megjön majd a böjtje, a tulakotásnak keserves válsága. Tulzott félelem — a mai sivár gazdasági helyzetben; vétkes óvatosság, — mikor a forgalmi jog hivatása épen az, hogy a ma szükségleteinek alkosson és ne jövőendő esetlegességek elhárításának. Vajha tartanánk már ott, hogy egy új építési lázban megindulna ismét a cégbiróságok bejegyző munkájának megduzzadása — ez jelentene egy új gazdasági fellendülést, új munkaalmakat, új kereseti lehetőségeket az egész társadalom számára.

A Kft-ről szóló törvénytervezet sokban e szempontoknak egyenes cáfolatát, a törekvéseknek elfojtását hozza. Hozza a sorozatát az ugynevezett silbakszabályoknak, melyek vigyáznak, óvnak, ellenőriznek és a revíziót szuperrevideálják, — féltő, hogy nem lesz mit és a silbakok mögött üresek maradnak a szépen megépített keretek. Annál is inkább féltő ez, mert figyelemmel kell lennünk cégbiróságaink egyöntetű gyakorlatára, mely a

fennálló korlátozásoknak legstriktebb keresztülvitelére törekszik.

Tartsunk egy futólagos szemlét e súlyosító rendelkezéseken. A törvény első fejezetéből eléink lép a 8. §, mely a bejegyzéshez a német rendszerrel szemben a francia minta alapulvételével a jegyzett társasági tőke teljes befizetését kívánja meg. El is tekintve attól, hogy az alapításkor rendszerint még nincs szükség az egész tőkére, sőt sokszor nem is tudni, hogy mennyi és mikor fog kelleni, ma, a tőkegyűjtés emberfeletti nehézségeinek idején ez a szigorú előírás a lehetőségeknek erős megszorítását jelenti. Ne feledjük el, hogy Franciaország, ahol ez a rendszer van érvényben, ma az emelkedő konjunktúra, a fejlődő gazdaság korát éli és pl. Chéron pénzügyminiszter ez év májusában, a költségvetés parlamenti tárgyalása során tett bejelentése szerint milliárdos adómérsékléseket iktathat az államháztartási előirányzat keretébe.

Ugyancsak az alapító tőke beszolgáltatásának lapjára tartozik a tervezet 19. §-a, mely a súlyosan jelentős rendelkezéseknek terjedelmes sorozatával önmagában is egy külön kritikai tanulmány tárgyát képezheti. Rendelkezéseiből csak a legszembeötlőbbet emelem ki, amely a nem készpénzbeli, másszóval természetbeli betéteknek, az u. n. apportoknak magasságát a készpénztőke felében maximálja. E ponton csak arra a tapasztalati tényre utalok, mely szerint sokszor aránylag csekély természetbeni érték gyakorlati hasznosításához igen nagy pénztőke kell, másszor meg kevés pénzzel lehet keresetforrássá varázsolni tetemes nagyságu természetbeni értékeket. Itt nincs helye parancsoló törvényi korlátozásnak, mert a helyes arányt teljesen az egyedi eset szabja meg.

A tervezet 32. §-a szerint az alapítási, u. n. építőkamat, nem lehet több évi 5%-nál. Elismerem annak a szempontnak jogosultságát, mely megkívánja, hogy az alaptőke az alapítási munkálatok folyamata alatt, vagyis a vállalat tényleges üzletműködésének megkezdése előtt lehetőleg kevésbé vétessék igénybe. De a megoldást más uton kell keresnünk, mert 5%-os kamatozás még később ígérkező nagyobb lehetőségek mellett is valóban nem csábihthatja a tőkést ma, amikor a legalisan, de legalább is a köztudomás égíse alatt, szinte minden gond és kockázat nélkül szedhető kamat ez 5%-os felső határt háromszorosan túlhaladja.

Már az élő vállalat folyamatos működését érinti az 56. §, mely a mérleg közzétételét teszi széles körben kötelezővé, sőt annak szinte általános előírhatását a minisz-

ter diszkrecionárius jogává avatja. Ez sincsen helyén akkor, amikor egyfelől a Kft a tervezet elgondolása szerint elsősorban személyi egyesülés, ahol ebből folyólag, vagy emellett a tagoknak a legmesszebbmenő tájékoztató és ellenőrzési joguk van és amikor másfelől a tőkék a Kft-nak a részvénytársasággal szembeni enyhébb formáját tulnyomólag azért keresik, hogy csendben és ne az avatatlan tekintetek keresztüztüében munkálkodjanak, de meg azért is, hogy kisebb adminisztracionális berendezkedések és költségek nagyobb rentabilitást tegyenek lehetővé.

Rokonszempontok adják a 65. és az azt követő szakaszokkal szembeni kritika lényegét. Ezek a szakaszok a felügyelőbizottságról szólnak. Igen széles körben kötelező, szinte úgy, mint a részvénytársaságnál; összeállításánál háromszoros vérpróbát kell venni, hogy a felügyelők és ügyvezetők közötti rokonságnak árnyéka is kiküszöböltessék, negyedévenként fel kell forgatnia a társaság teljes üzletét, raktárral korrespondenciával és könyveléssel együtt, szorgos vizsgálatokat kell tartania, minden indítványt jóváhagyó jelentéssel kell ellenjegyeznie avagy vétőjával visszavetnie. Mindezt a legszigorubb egyéni felelősség terhe mellett.

Az egyéni felelősség egyebekben sokszorosan visszatérő motívum; a tervezetnek szinte minden harmadik szakasza felállít egy-egy, felelősségi szabályt, hol a tagokét, hol az ügyvezetőké, hol a felügyelőké, hol a hitelkönyvvizsgálóké. A felelősségnek irányai is sokféle futnak: a tagokhoz, a társasághoz, a hitelezőkhöz, a nagyközönséghez. Vannak a felelősségi rendelkezések között egészen élesek. A 41. § nem egészen világos szövegezéssel végeredményben a határozó többséget teszi egyetemleg felelőssé a többi taggal szemben minden olyan döntésért, amely végső soron a társaságra kárt hozott. Az 59. § az ügyvezetőket teszi ugyanígy felelőssé a kereskedői gondosság igazán subtilis határvonalának átlépéséért. A büntetőjogi felelősségek 18 pontban vannak szabályozva. És mind e szabályok mosolygó megértéssel pillantanak a tervezet címe: a korlátolt felelősség felé.

Úgy gondolom, hogy a Kft vonzóerejének vonalán további nehézséget fog okozni a kisebbségi avagy különjogok tultengése. A mi tervezetünk a mintát rendszerint ott választotta, ahol azt a legsötétebben színezték. Ezen a részterületen az osztrák rendezés volt a szabályozás sugalmazója. Hiszen kétségtelen, hogy vannak e szabályok közt bölcsek a tagok kisebbségének kellő védelmére, de már a szabályok tulzott bősége önmagában is könnyen a

szabad mozgás lehetetlenülésére, a társasági üzlet megbénulására vezet, nem is szólva az egyes jogosítványok egyedi megalapozottságának kérdéséről. A kisebbségi és külön jogok főbb kristályosodási pontjai: jog a taggyűlés összehívására, jog a határozatok megtámadására, jog a személyes, mindenre kiterjedő tájékozódásra, ellenőrzésre és felülvizsgálatra, de jog emellett a hites könyvszakértők általi szuperrevizióra, jog az alapítók, ügyvezetők, felügyelők elleni kártérítési perre, kereseti jog a felosztás irányában. A kisebbségi jogok ez egyszerű felsorolása is túlméretezett gazdagságra mutat.

A most felsorolt rendelkezések csupán példák ama szabályok sorából, amelyek ellenkeznek a Kft. gazdasági hivatásával. Ha keressük e kereskedelmi jogi gyámságnak vezérgondolatát, — megtaláljuk a szigorúságban és megkötésben; abban, hogy a törvény parancsol ahelyett, hogy megengedne, kényszerít ahelyett, hogy tanácsolna.

A törvénytervezetben a megengedő, diszpozitív szabályok alárendelt szerepet játszanak az imperatív rendelkezésekkel szemben. A társasági szerződésnek érvényesülési tere a törvény közvetlen hatalma mellett meglehetősen korlátozott. Kétségtelenül komoly feladat a tőke és üzletrészek nagyságának meghatározása. Egyéb tartalma azonban már ennél sokkal kevésbé jelentős: megtilthatja az üzletrészeknek az örökösökre való átszállását, kizárhatja azoknak felosztását, pótfizetéseket rendelhet, szabályozhatja a taggyűlés összehívási és szavazási rendjét. Valóban másodrendű feladatok a sok kényszerítő szabály mellett. Pedig, mikor a berlini kamarai Aeltestenrat tervezetét kidolgozta, az ujtítás legfőbb súlyát abban látta, dass die neue Form sich an den Einzelfall schmiegt, hozzásimul az egyes esetekhez változatosan, változásra képesen a társasági tagok akaratától, a társasági szerződés utmutatásától függően. A magyar törvény ennek lehetőségét sok vonatkozásban a limine kizárja. A kritikai törekvéseknek reformáló erejüket erre a pontra kell összpontosítaniok.

A társasági jog forrásban van ma mindenütt, szerte a világban. Következménye ez egyfelől a kapitalisztikus gazdasági rend folytonos előrehaladásának, melynek hatalmas arányu tünetei: racionalizálás, trösztök, technikai ujtítások-, másfelől függvénye a tőke és munka közötti, az egymásra utaltság ellenére is folytonosan tartó harcnak. Hogy csak megpenditsem néhány etappját e társasági jogi reformmozgalmaknak: Anglia 1928 júniusában iktatott törvénytárába ismét egy új társasági jogi reformot, Hollandiában 1929 áprilisában lépett hatályba az új részvénytörvény, Németországban pedig az új rész-

vényjognak sokéves elméleti előkészítése, több jogászyűlés beható tárgyalása és véleményezése után ez év tavaszán Koch igazságügyminiszter 8 kérdőíven kb. 1000 gyakorlati kérdést intézett az ipari és kereskedelmi érdekeltségekhez a kodifikációt megelőző anyaggyűjtés céljából.

A társasági jog emez ujjaalakulási folyamatában két szélső párt áll egymással szemben: a megkötés pártja és a szabadság pártja. Én a szabadság pártját vallom magaménak. Álláspontom indokait már kifejtettem; ehelyütt még egyet. A gazdasági élet növekvő iskolázottsága termeli ki a szabadsággal való visszaélés elleni garanciákat — nem kell ahhoz a törvénynek elnémitó parancsa, — hiszen csak a közelmúltban észlelhettük, hogy mit érnek az árdragító visszaélések elleni drákói rendszabályok, az adóellenőrzési vexaturák és analógiáik: a becsületes gazdasági alany visszavonul a gazdasági küzdelemből, — a becsstelen pedig új csempészutakon folytatja üzelmait tovább.

A szabályok enyhességét és a szerződésnek messze-menő szabadságát óhajtja a Kft. intézményével kapcsolatosan a közvélemény. Csak a szabad akaratra van fantáziája, van elanja, van átütő, alkotó ereje. Csak a szabad akarat légköre keltheti új életre a gazdasági vérkeringés szívét, az ember alkotni vágyását, mely minden materialisztikus felfogás ellenére is a teremtő cselekvésnek legfőbb rugója marad.

Befejezésül visszaérkezem oda, ahonnan kiindultam. A magyar ügyvéd igen jelentős tényezője a magyar jog kiépülésének; a jogirodalom tetemes részét, a szaklapok tartalmának lényeges hányadát az ügyvéd szolgáltatja. De érdekes jelensége e jogépítő tevékenységnek az, hogy az főképen csak a joggyakorlat, a jogalkalmazás problémáira szoritkozik, — a törvényalkotás kérdéseinek kevés figyelem jut. Az elmondottakban feladatomban azt tekintettem, hogy egy ily aktuális kérdéscsoport iránt az érdeklődést a magyar ügyvédség keretében felkeltsem. Bizom abban, hogy az általános désinterestment helyet ad egy éber és élénk kritikai szellemnek, melynek sikerülni fog keresztülvinni azt, hogy amikor a Kft. átlépi törvényeink tárházának küszöbét, ne csak a hiteljogi elismerés szegődjék nyomába, hanem ezentul: a gazdasági megújulás termékenysége.
